

Η εξειδίκευση είναι αναπόδραστη ανάγκη. Ο εικοστός αιώνας δεν αναθεωρεί μόνο όλες τις αξίες, ελέγχει και όλες τις γνώσεις του παρελθόντος. Και δεν ελέγχει μόνο όλες τις γνώσεις του παρελθόντος, προσθέτει και νέες γνώσεις κατά τεράστιες ποσότητες. Ο τύπος του ολοκληρωμένου σοφού, κατά το πρότυπο του Αριστοτέλη, του Λεονάρντο ντα Βίντσι ή του Γκαίτε, είναι τώρα απραγματοποίητος. **Κανείς δεν έχει το δικαίωμα να καυχηθεί ότι κατέχει όλες τις γνώσεις της εποχής του.** Αυτό το προνόμιο ανήκει πια στα εγκυκλοπαιδικά λεξικά που κ' εκείνα, όσο πολύτομα κι αν είναι, δεν καλύπτουν ολόκληρο το χώρο των ανθρωπίνων γνώσεων. Οι επιστήμες αποσχίζονται ασταμάτητα σε κλάδους. Οι κλάδοι παράγουν κλάδους μικρότερους. Οι μικρότεροι κλάδοι αναπτύσσονται, δημιουργούν νέους κλάδους. Δεν υπάρχει πια η καθολική σοφία, η μία και μόνη επιστήμη. Από κάθε επιστήμη **βλασταίνει** ένα ολόκληρο γενεαλογικό δέντρο. Και ο σοφός κρεμασμένος στο **ακραίο** κλαδί χάνει συχνά από τα μάτια του το δέντρο, καθώς ήδη έχει χάσει το δάσος.

Το θέμα είναι υπόθεση **ορίων** και δυνατοτήτων. Το θεαματικότερο φαινόμενο παρουσιάζει η ιατρική, και γιατί μας είναι περισσότερο **προσιτή**. Εκεί πρόκειται πια για μια **αέναη** κατανομή εργασίας. Χρειάζεται πολλή σοφία και πολλή **αντοχή**, για να μην αγνοήσει ο ειδικός, θεραπεύοντας την αρρώστια, το ανθρώπινο σώμα, και για να νιώσει ακόμη πως αυτό το ανθρώπινο σώμα εκφράζει έναν άνθρωπο. Η εξειδίκευση είναι μια από τις σημαντικότερες απαιτήσεις του επιστητού. Επιτρέπει την κατά βάθος γνωριμία με το θέμα. Αλλά σε πολύ περιορισμένο χώρο. Στο τέλος, δεν υπάρχει παρά μόνο το θέμα. Εκεί βρίσκεται ο μέγιστος κίνδυνος. Ο κίνδυνος αυτός **εξαλείφεται**, κατά μέρος, με τη **συλλογική** προσπάθεια, δηλαδή τη **συντονισμένη** συνεργασία. Άλλωστε και ο όρος «συντονισμός», που είναι ένας από τους πιο εύχρηστους του καιρού μας, μαρτυρεί την πολυμορφία και το πλήθος των δεδομένων και την ανικανότητα του ενός ανθρώπου να τα συλλάβει σε όλο το βάθος τους. Οι καθολικές θεωρήσεις αναφέρονται στις έννοιες γένους.

(Ι.Μ. Παναγιωτόπουλος)

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

- A. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (80 – 100 λέξεις). **Μονάδες 25**
- B1. Να αναπτύξετε σε ολοκληρωμένη παράγραφο, 60 έως 70 λέξεων, τη φράση: **«Κανείς δεν έχει το δικαίωμα να καυχηθεί ότι κατέχει όλες τις γνώσεις της εποχής του»**. **Μονάδες 11**
- B2. α. Να εντοπίσετε τον τρόπο πειθούς του συγγραφέα στη δεύτερη παράγραφο του κειμένου. **Μονάδες 5**
β. Να βρείτε τρία παραδείγματα συνυποδηλωτικής χρήσης της γλώσσας μέσα από το κείμενο που σας δόθηκε. **Μονάδες 3**
- B3. α. Να γράψετε ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις:
βλασταίνει, όρια, προσιτή, αέναη, αντοχή. **Μονάδες 5**
β. Να γράψετε ένα αντώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις:
δικαίωμα, ακραίο, εξαλείφεται, συλλογική, συντονισμένη. **Μονάδες 5**
- B4. Να αναγνωρίσετε το είδος της σύνταξης (ενεργητική ή παθητική) στις παρακάτω προτάσεις και να μετατραπεί η καθεμιά σύνταξη στην αντίθετή της.
α. Ο κίνδυνος αυτός εξαλείφεται, κατά μέρος, με τη συλλογική προσπάθεια, δηλαδή τη συντονισμένη συνεργασία.
β. Ο σοφός κρεμασμένος στο ακραίο κλαδί χάνει συχνά από τα μάτια του το δέντρο. **Μονάδες 6**
- Γ. Ως μέλος της Βουλής των Εφήβων συντάσσετε το κείμενο μιας ομιλίας στην οποία παρουσιάζετε τη σωστή αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου ως τρόπο αντιμετώπισης των αρνητικών συνεπειών της εξειδίκευσης στο σύγχρονο πολιτισμό. Στη συνέχεια αναδεικνύετε τους φορείς εκείνους που μπορούν να συμβάλλουν στο θέμα αυτό (500 – 600 λέξεις). **Μονάδες 40**

Α Π Α Ν Τ Η Σ Ε Ι Σ

- A. Ο Ι.Μ. Παναγιωτόπουλος στο απόσπασμα αυτό πραγματεύεται την αναγκαιότητα της σύγχρονης εξειδίκευσης αλλά και τους κινδύνους που αυτή εγκυμονεί. Αρχικά αναφέρει την πληθώρα των γνώσεων και την ανατροπή των αξιών που χαρακτηρίζουν τον εικοστό αιώνα και οι οποίες οδήγησαν στο συνεχή διαχωρισμό των επιστημών. Στη συνέχεια προβάλλει την άποψη ότι η κάθε επιστήμη σχηματίζει το δικό της “γενεαλογικό δέντρο” με τον ειδικό να πρέπει να καταβάλλει κάθε δυνατή προσπάθεια να μην λησμονήσει το αντικείμενό του, τον ίδιο τον άνθρωπο. Έτσι, καταλήγει στη διαπίστωση ότι η συνεργατική και συλλογική εργασία των ειδικών επιστημόνων αποτελεί έναν τρόπο αποφυγής των κινδύνων της εξειδίκευσης.
- B1. Κανείς δεν έχει το δικαίωμα να καυχηθεί ότι κατέχει όλες τις γνώσεις της εποχής του. Η αλματώδης ανάπτυξη των επιστημών στη σύγχρονη εποχή και η συνακόλουθη απεραντοσύνη της γνώσης, ως απότοκο της βιομηχανικής επανάστασης, είχε ως συνέπεια τη συστηματική απόκτηση γνώσεων και την αποκλειστική ενασχόληση του ανθρώπου σε ένα τομέα της επιστήμης. Επιπλέον ο παραδοσιακός ρόλος του επιστήμονα εξαιτίας του πεπερασμένου της ανθρώπινης διάνοιας αδυνατεί να παρακολουθήσει και να εμβαθύνει σε όλο το εύρος των γνώσεων. Έτσι η επίλυση των πολύπλοκων σύγχρονων επιστημονικών, κοινωνικών και πολιτικών προβλημάτων χρήζει της συνεργασίας ειδικών επιστημόνων, αφού δεν υπάρχουν πια «homo universalis».
- B2. α. Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί ως τρόπο πειθούς στη δεύτερη παράγραφο του κειμένου την επίκληση στη λογική αφού χρησιμοποιεί λογικά επιχειρήματα. Έτσι ξεκινώντας από την παραδοχή: “Το θέμα είναι ... δυνατότητων”

καταλήγει στο συμπέρασμα: «Οι καθολικές ... γένους».

β.- «Από κάθε επιστήμη βλασταίνει ένα ολοκληρω γονεαλογικό δέντρο».

- «Η εξειδίκευση είναι αναπόδραστη ανάγκη».

- «Ο όρος «συντονισμός» που είναι ένας από τους πιο εύχρηστους του καιρού μας, μαρτυρεί την πολυμορφία και το πλήθος των δεδομένων».

B3. α. βλασταίνει	=	φυτρώνει
όρια	=	σύνορα
προσιτή	=	οικεία
άεναη	=	συνεχής
αντοχή	=	υπομονή, ανθεκτικότητα
β. δικαίωμα	≠	υποχρέωση
ακραίο	≠	πρώτο, κοντινό
εξαλείφεται	≠	εμφανίζεται
συλλογική	≠	ατομική
συντονισμένη	≠	αποσυντονισμένη

B4. α. Η σύνταξη της πρότασης είναι παθητική και θα μετατραπεί σε ενεργητική: Τον κίνδυνο αυτό εξαλείφουμε, κατά μέρος, με τη συλλογική προσπάθεια, δηλαδή τη συντονισμένη συνεργασία.

β. Η σύνταξη της πρότασης είναι ενεργητική και θα μετατραπεί σε παθητική: Το δέντρο χάνεται συχνά από τα μάτια του σοφού, κρεμασμένου στο ακραίο κλαδί.

Γ. Αγαπητά μέλη της Βουλής των Εφήβων,

Με την παρούσα ομιλία θα ήθελα να ανακινήσω ένα βαθύ και σοβαρό πρόβλημα του πολιτισμού μας. Ένα πρόβλημα το οποίο είναι δυσδιάκριτο καθώς υφέρεται και διαμορφώνεται με τρόπους αθέατους μα επικίνδυνα διαβρωτικούς. Αφορά στο ζήτημα της εξειδίκευσης που χαρακτηρίζει τον κόσμο μας η οποία, παρά τη φαινομενική της αναγκαιότητα, βρίσκεται στη βάση της αλλοτρίωσης της σύγχρονης κοινωνίας.

Αρνητικές συνέπειες εξειδίκευσης:

- Πνευματική μονομέρεια: Η απόκτηση συγκεκριμένων γνώσεων αποκλείει τη σφαιρική σκέψη και κατανόηση της ζωής ως σύνολο → Περιορισμός φαντασίας και δημιουργικότητας.

- Ο ειδικός γίνεται «γρανάζι» του μηχανισμού της κοινωνίας, με αποτέλεσμα τη μαζικοποίηση και την απώλεια προσωπικότητας.

- Μείωση της ενασχόλησης με τα κοινά, αποχή από την κοινωνική προβληματική με αποτέλεσμα να θρέφονται οι μηχανισμοί εξουσίας ερήμην της βούλησης των πολιτών.

- Ανία και πλήξη, ψυχολογικά προβλήματα που προκύπτουν από την επανάληψη και την τυποποίηση.

Τρόποι Αντιμετώπισης μέσω Ελεύθερου Χρόνου:

- Ο ελεύθερος χρόνος, αν αξιοποιηθεί σωστά, μπορεί να αποτελέσει το «χώρο» όπου ο άνθρωπος θα μπορέσει να διαφυλαχθεί από τον «κλοιό» της εξειδίκευσης. Πρότυπο για την αξιοποίησή του το μοντέλο της ανθρωπιστικής παιδείας.

- Καλλιέργεια πολύπλευρων ενδιαφερόντων με σκοπό τον εμπλουτισμό της ζωής με διάφορες παραστάσεις και εμπειρίες στοχεύοντας σε μια ολοκληρωμένη ανάπτυξη → ενασχόληση με αθλητισμό, τέχνη, γνωστικά αντικείμενα ουσιαστικά διαφορετικά από τις ειδικές απαιτήσεις της καθημερινότητας.

- Ενεργή συμμετοχή στην κοινωνική και πολιτική ζωή. Σκοπός η ανάπτυξη της υπευθυνότητας αλλά και η αντίληψη πως ο κόσμος, η εξέλιξή του δεν είναι μια υπόθεση «ξένη» για τον άνθρωπο.

- Τα παραπάνω στοιχεία θα καταντήσουν αποδοτικότερο το άτομο στην εργασία του καθώς θα αποφορτίσουν τον ψυχικό του κόσμο από τη ρουτίνα και την πληκτική βίωση της καθημερινότητας.

Η συμβολή των κοινωνικών φορέων:

- Σημαντικός ο ρόλος της οικογένειας στη διαμόρφωση των συνθηκών για τη σωστή αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου. Καθώς όμως μπορεί να εκλείπει το γνωστικό υπόβαθρο από τους γονείς, η συνεργασία με το σχολείο και τις υποδείξεις του εκπαιδευτικού κρίνεται απαραίτητη προκειμένου να υπάρξει σοβαρή επιστημονική προσέγγιση.

- Οι πνευματικοί ηγέτες μπορούν να προτείνουν μέσω των ΜΜΕ τρόπους όσον αφορά στους στόχους και τα αποτελέσματα μιας πολύπλευρης παιδείας.

- Η πολιτεία, τέλος, με προγράμματα θεσπισμένα και με τη δημιουργία των κατάλληλων πολιτιστικών δομών μπορεί να διαμορφώσει την κατάλληλη βάση για μια ολοκληρωμένη προσέγγιση της έννοιας άνθρωπος.

Ο συνεχώς εξελισσόμενος κόσμος, πίσω από τη φαντασμαγορική του επιφάνεια, κρύβει κινδύνους και απειλεί τον άνθρωπο με ψευδαισθήσεις μιας ευμάρειας που όμως τον βουλιάζει στο «τέλμα». Θα πρέπει να συνειδητοποιήσει τις διαστάσεις της ζωής του, να προβληματιστεί πάνω στα ουσιαστικά θέματα της ύπαρξής του και να αναλάβει δράση τόσο για τον ίδιο όσο και για τους άλλους. Γιατί αυτός είναι ο δρόμος ενός μελλοντικού «κόσμου» κι όχι ενός μελλοντικού «εργοστασίου»

Ευχαριστώ για την προσοχή σας.

Επιμέλεια

Αληγιζάκης Λευτέρης • Λέκκας Αστέρης • Κόρκακα Σάνδη • Τζάνου Χρύσα • Χρονάκη Κατερίνα

εκπαιδευτικός οργανισμός

ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ